

"THE SIZE OF YOUR PROBLEMS IS NOTHING COMPARED WITH YOUR ABILITY TO SOLVE THEM. DON'T OVERESTIMATE YOUR PROBLEMS, AND UNDERESTIMATE YOURSELF."

ΤΑ ΦΡΕΣΚΑ

ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΟΥ 11^{ΟΥ}
ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

Η Νόηση (1)

Η Κριτική Σκέψη

σε Αναζήτηση μιας Λογικής Λύσης ...

T. 155 25-09-2017

Ο Guilford αναφέρει για τη συγκλίνουσα σκέψη: είναι ο τρόπος σκέψης που χρησιμοποιείται για επίλυση προβλημάτων που επιδέχονται μία σωστή λύση. Η συγκλίνουσα σκέψη αναφέρεται στην ικανότητα που έχει ο άνθρωπος να αναλύει, να συγκρίνει, να συνδυάζει, να συνθέτει, να ταξινομεί παραστάσεις και έννοιες με βάση τους κανόνες της λογικής, ώστε να δίνει μία λύση (Παρασκευόπουλος, Ι., 2004). Η συγκλίνουσα σκέψη ονομάζεται και κριτική σκέψη και λειτουργεί με βάση το λογικό σύστημα, που είτε γίνεται αποδεκτό με την απάντηση «ναι» ή απορρίπτεται με ένα «όχι» (Μαγνήσαλης, Κ., 2003). Η κριτική σκέψη λειτουργεί σαν μια πειθαρχημένη διανοητική διαδικασία, όπου το άτομο αναλύει, ελέγχει και αξιολογεί πληροφορίες με βάση τη λογική. Είναι βασικό να επισημάνουμε ότι οι κανόνες επεξεργασίας λειτουργούν με αυστηρό τρόπο και μας οδηγούν στη συνηθισμένη λύση. Θα πρέπει ακόμη να αναφέρουμε ότι στην όλη διαδικασία εμπλέκεται το αριστερό ημισφαίριο του εγκεφάλου που επιτελεί τις λειτουργίες που αναφέραμε ανωτέρω.

Μπορούμε να κατανοήσουμε την κριτική σκέψη βασιζόμενοι σε δύο συνιστώσες:

1. Την ικανότητα ενεργοποίησης οργανωμένων ή συστηματοποιημένων πληροφοριών ή πεποιθήσεων.
2. Μια συνήθεια βασιζόμενη στη διανοητική λειτουργία χρησιμοποίησης αυτής της ικανότητας ως καθοδήγησης της συμπεριφοράς. Γεγονός που έρχεται σε αντίθεση με την: • Απλή απόκτηση και συγκράτηση πληροφοριών, επειδή εμπλέκει ένα συγκεκριμένο τρόπο αναζήτησης και χειρισμού των πληροφοριών. • Την απλή κατοχή ορισμένων ικανοτήτων, επειδή εμπλέκει την επαναλαμβανόμενη χρησιμοποίησή τους. • Την απλή χρήση των ικανοτήτων αυτών χωρίς την αποδοχή των αποτελεσμάτων τους.

Η ποιότητα της κριτικής σκέψης εξαρτάται άμεσα και από την ποιότητα των βιωμάτων και των εμπειριών μας. **Κανένας δεν είναι κριτικός στοχαστής** σε απόλυτο βαθμό. Γι' αυτόν άλλωστε το λόγο η **ανάπτυξη της ικανότητας και συγκρότησης της κριτικής σκέψης αποτελεί μακροπρόθεσμη επιδίωξη.**

Τα βασικά στοιχεία της συγκλίνουσας – κριτικής σκέψης

Οι περισσότερες σύγχρονες μέθοδοι όσον αφορά τα συστατικά στοιχεία της συγκλίνουσας – κριτικής σκέψης αναφέρονται: • Στην ετοιμότητα για χρήση της λογικής διάστασης που προκύπτει κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, που στηρίζεται σε λογικά επιχειρήματα. • Υπάρχει η προθυμία για αμφισβήτηση των ιδεών των άλλων και των δικών μας με την προϋπόθεση ότι θα διατρέχει την όλη διαδικασία ο σεβασμός και η αξία του ατόμου. • Υπάρχει η επιθυμία για αναζήτηση της αλήθειας ανεξάρτητα από τις δυσκολίες που θα παρουσιαστούν. (Fischer 1992)

Βέβαια όσον αφορά τις συγκεκριμένες δεξιότητες που διατρέχουν την κριτική σκέψη, δεν υπάρχει ομοφωνία ανάμεσα στους επιστήμονες. Ενδεικτικά αναφέρουμε την κατηγοριοποίηση που κάνει ο Ennis (1984) και αναφέρεται: • Στην κατανόηση του νοήματος μιας δήλωσης. • Στη διερεύνηση της σαφήνειας της λογικής σκέψης. • Στην επισήμανση τυχόν αντιφάσεων. • Στον έλεγχο της αναγκαιότητας των συμπερασμάτων. • Στον προσδιορισμό του βαθμού εξειδίκευσης μιας δήλωσης. • Στην εύρεση της σχέσης που δημιουργείται ανάμεσα στη δήλωση και σε κάποιες συγκεκριμένες αρχές. • Στον έλεγχο της αξιοπιστίας μιας δήλωσης που βασίζεται στην παρατήρηση. • Στον έλεγχο της εγκυρότητας ενός επαγωγικού συμπεράσματος. • Στην εξέταση του βαθμού κατανόησης του προβλήματος. • Στο χαρακτηρισμό μιας δήλωσης ως απλής υπόθεσης. • Στον έλεγχο της καταλληλότητας ενός ορισμού. • Στον έλεγχο της αξιοπιστίας μιας δήλωσης που στηρίζεται σε αυθεντία.

Μπορούμε στην παραπάνω κατηγοριοποίηση να καταθέσουμε και τις ικανότητες κριτικής σκέψης που αναπτύσσει ο άνθρωπος, όταν προσπαθεί να αξιολογήσει το κατά πόσο είναι έγκυρα τα επιχειρήματα ή οι ισχυρισμοί που αναφέρουν (Beyer 1988). Συγκεκριμένα ο άνθρωπος μπορεί: • Να διακρίνει τα τεκμηριωμένα γεγονότα από τους αξιολογικούς ισχυρισμούς. • Να διακρίνει τις σχετικές από τις άσχετες πληροφορίες, ισχυρισμούς ή αιτίες. • Να προσδιορίζει κατά πόσο η ακρίβεια μιας δήλωσης επαληθεύεται από τα γεγονότα. • Να ελέγχει την επάρκεια των δεδομένων που έχει στη διάθεσή του. • Να προσδιορίζει το βαθμό αξιοπιστίας μιας πηγής πληροφοριών. • Να εντοπίζει ασαφείς ισχυρισμούς ή σαθρά επιχειρήματα. • Να εντοπίζει λανθάνουσες- άδηλες υποθέσεις. • Να αναγνωρίζει τη μεροληψία, τα στερεότυπα, τα κλισέ, τις προκαταλήψεις. • Να εντοπίζει τις λογικές πλάνες, την προπαγάνδα, τις επιδράσεις της συναισθηματικής φόρτισης. • Να αναγνωρίζει τις λογικές συνέπειες σε ένα συλλογισμό. • Να προσδίδει τη συνέπεια και την ισχύ ενός επιχειρήματος ή ισχυρισμού. (Λεωνίδου 2006)

Υπάρχουν χαρακτηριστικά είδη ερωτήσεων, που για την απάντησή τους, απαιτούν συγκλίνουσα- κριτική σκέψη. Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται ερωτήσεις του τύπου: • Με ομοιότητες και διαφορές. • Με γλωσσικές αναλογίες. • Με τη συμπλήρωση ελλিপών αναλογιών. • Με εικονογραφημένες αναλογίες. • Με αναγνώριση σχέσεων μεταξύ λέξεων. • Με σειρές αριθμών. • Με σειρές συμβόλων. • Με διαρρυθμισμό εικόνων. • Με ταξινόμηση εννοιών. • Με ταξινόμηση εικόνων. • Με γενικές πληροφορίες. • Με ερμηνεία παροιμιών. • Με συμπλήρωση σχημάτων.

Ολοκληρώνουμε με τον ορισμό της συγκλίνουσας – κριτικής σκέψης: «*Συγκλίνουσα σκέψη είναι η νοητική ικανότητα με την οποία τα δεδομένα ενός προβλήματος υφίστανται επεξεργασία κατ' αυστηρούς λογικούς κανόνες, με σκοπό την εύρεση της μίας, της κοινής, της συνήθους λύσης.*» (Παρασκευόπουλος, Ι., 2004, σ. 19- 24) (απόσπασμα)

Πηγή :ΥΠΕΠΘ ΙΔΕΚΕ (Παρασκευόπουλος Ι. Σιούτας Ν. Ζημιανίτης Κ. Κουταλέλη Ε. Παναγοπούλου Ε: ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΣΚΕΨΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΩΝ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΤΥΠΩΝ ΙΔΕΩΝ, Χ.Χ. (ΣΕΛ 20-22. Επιλογή Κυρ.Περβανάς Τ.Ε.)